

İSTKA ve İstanbul Bölge Planında sağlığın yeri

İlker Köse

İstanbul Üniversitesi Elektronik Mühendisliği Bölümü'nden 1999 yılında mezun oldu. Yüksek lisansını tamamladığı Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Bilgisayar Mühendisliği Bölümü'nde doktora eğitimini sürdürmektedir. 2003-2009 arasında Sağlık Bakanlığı'nın Aile Hekimliği Bilgi Sistemi, Merkezi Hastane Randevu Sistemi ve Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi (Sağlık-NET) gibi bilişim projelerinde danışman ve proje yöneticisi olarak çalıştı. Ardından sağlık sigorta sektöründe uluslararası bir şirkette (CGM) 5 yıl boyunca Ar-Ge Direktörü olarak görev yaptı. Çalışma alanları veri madenciliği, insan-bilgisayar etkileşimi ve yazılım mühendisliğidir. Halen Medipol Üniversitesi Teknoloji Transfer Ofisi Direktörü olarak görev yapan ve aynı üniversitede dersler veren Köse, evlidir ve bir çocuk babasıdır.

Türkiye'de Ar-Ge'ye ayrılan payın 2013 rakamlarıyla GSYİH'ye oranı %0,95 olarak ilan edildi. On yıl önceki oranımızın %0,48 olduğunu dikkate aldığımızda iyi bir artış trendi yakaladığımızı söyleyebiliriz; ancak hala OECD ülkelerinin ortalaması olan %2,5 civarından oldukça uzağız.

Bununla birlikte, 2013 yılında Ar-Ge'ye ayrılan paydaki artış hızı itibarıyla Çin'den sonra Dünyada 2. sırada yer alıyor olmamız, 2023 hedefimiz olan %3'lere ulaşmak için ümit vericidir. Bu bahiste konuşurken, "Türkiye'de Ar-Ge ve inovasyon" başlığı altında yapılan pek çok eleştiri olduğunu, özellikle destek miktarındaki artışın yeterli bir

ölçüt olmadığı, altyapı, yetişmiş insan, akademik yayın, patent, teknoloji üretimi, vb. konularda ciddi eksikliklerin dile getirildiğini de gözden kaçırmamak gerekir. Bağnazca yapılmadığı sürece, daha iyisini yapmayı hedefleyen ve özellikle içerisinde çözüm önerisi olan her türlü eleştiriyi tüm kurumlarımız dikkate almalı. Ancak çıktığımız ve bir istikrar yakaladı-

ğımız bu yoldan asla taviz vermemeliyiz, nitekim bugün teknoloji üreten ülkelerin de bu süreci sancılı geçirdiklerini, bazı hatalar yapsalar da istikrar ve kararlılıkla bu yolda ilerlediklerini hatırdan çıkar-mamalıyız.

Ar-Ge'ye destek veren kurumlar

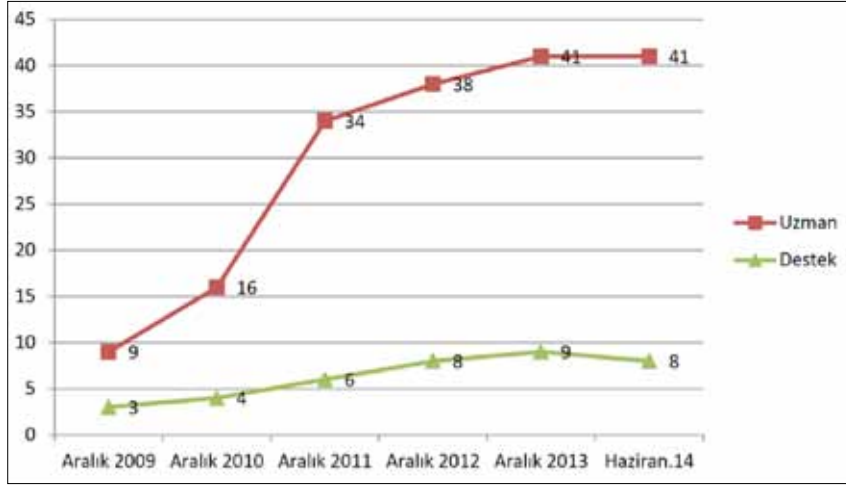
Ülkemizde Ar-Ge ve inovasyona dair verilen devlet destekleri her geçen gün artıyor. Ancak değişmeyen ve artık yerleşmiş üç ana motor güç, TÜBİTAK, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığıdır. TÜBİTAK, akademiye, sanayiye, kamuya ve girişimcilere 50'den fazla destek türüyle çok eşitli imkânlar sağlarken; TÜBİTAK'ın Başbakanlık'tan ayrılarak bağlandığı Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da ayrıca akademik ve sanayi teşvikleri ve destekleri sağlamaktadır. Bu yazımızda İstanbul özelinde ele alacağımız kalkınma ajansları ise Kalkınma Bakanlığına bağlı olarak büyük illerde veya bölgelerde kurulmuş, teknoloji ve bilimsel çalışmalar açısından ulusal hedeflerimize uygun çalışmaların yapılması için yerel destekler sağlamaktadır.

İSTKA'nın Tarihçesi

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA), "Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak" amacıyla 5449 sayılı Kanuna dayanarak Bakanlar Kurulu'nun 10.11.2008 tarih ve 2008/14306 sayılı kararı ile kurulmuştur. Ağustos 2009'da Genel Sekreteri atanan İSTKA, Aralık 2009'da uzman ve destek personeli istihdamı ile birlikte aktif olarak faaliyete geçmiştir (1). Aralık 2009'da 11 kişi ile ilk oluşumunu sağlayan kurum, şekil 1'de de görüleceği üzere Haziran 2014 itibarıyla 49 kişi ile hizmet vermektedir (2).

Vizyon-Misyon

İSTKA, vizyonunu "küresel kent İstanbul için çalışan, insan odaklı ve çevreye duyarlı, etkili ve yön veren bir çözüm merkezi olmak" şeklinde tanımlıyor. Buna ulaşmak için üstlendiği misyonu ise "katılımcılığı benimseyerek ortak akıl temsil etmek; işbirliği ağlarının merkezinde yer alarak kaynakları İstanbul için ortak değere dönüştürmek" olarak belirlemiş durumda (1). Burada dikkatimi çeken iki anahtar kelime, insan odaklı olmak ve işbirliği ağlarının merkezinde yer

Şekil 1: İSTKA personel sayısındaki artış

Şekil 2: Yıllara göre STKA proje destek miktarları

almak. Nitekim bu iki konunun, İSTKA'nın belirlediği destek çağrı alanlarının ve Bölge Planındaki önceliklerin ekseninde yer aldığını görmek mümkün.

Destek Türleri

İSTKA, tarafından verilen destek türleri ve kısa açıklamaları şu şekildedir (1):

Teknik destek: Ajansın ilgili kurum ve kuruluşların teknik kapasitelerinin artırılması amacıyla, herhangi bir mali destek vermeksizin mevcut personeli ya da hizmet alımı yolu ile sağladığı destek türüdür.

Proje teklif çağrısı: Ajans tarafından yürütülen belirli bir destek programı kapsamında, nitelikleri net bir şekilde belirlenmiş olan potansiyel başvuru sahiplerinin, önceden belirlenen konu ve koşullara uygun olarak proje teklifi sunmaya davet edilmesidir.

Güdümlü proje desteği: Güdümlü projeler, proje teklif çağrısı yöntemi uygulanmadan doğrudan destek sağlamaya yönelik olarak; bölge planında öngörülen öncelikler doğrultusunda, konusu ve koşulları ajans öncülüğünde ve yönlendirmesinde belirlenen özel nitelikli model projelerdir.

Ülkemizde Ar-Ge ve inovasyona dair verilen devlet destekleri her geçen gün artıyor. Ancak değişmeyen ve artık yerleşmiş üç ana motor güç, TÜBİTAK, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığıdır. TÜBİTAK, akademiye, sanayiye, kamuya ve girişimcilere 50'den fazla destek türüyle çok eşitli imkânlar sağlarken; TÜBİTAK'ın Başbakanlık'tan ayrılarak bağlandığı Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da ayrıca akademik ve sanayi teşvikleri ve destekleri sağlamaktadır.

Tablo: İSTKA'nın 2015 yılı için mali destek çağrıları

Program adı	Program bütçesi (TL)	Proje başına asgari-azami destek tutarları (TL)	Azami destek oranı	Son başvuru tarihi
Bağımlılıkla Mücadele Mali Destek Programı İSTKA/2015/BGM	15.000.000	100.000	90%	16.3.2015
		1.000.000		
Kadın İstihdamının Artırılması Mali Destek Programı İSTKA/2015/KDN	15.000.000	100.000	90%	17.3.2015
		1.000.000		
Sağlık Turizm Merkezi İstanbul (İşletmeler) Mali Destek Programı İSTKA/2015/SMI	20.000.000	100.000	50%	18.3.2015
		600.000		
Sağlık Turizm Merkezi İstanbul Mali Destek Programı İSTKA/2015/SMK	15.000.000	200.000	90%	18.3.2015
		1.000.000		
Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi (İşletmeler) Mali Destek Programı İSTKA/2015/YGI	20.000.000	100.000	50%	19.3.2015
		600.000		
Yaratıcı Endüstrilerin Geliştirilmesi Mali Destek Programı İSTKA/2015/YGK	15.000.000	200.000	90%	19.3.2015
		1.000.000		
Yenilikçi İstanbul (İşletmeler) Mali Destek Programı İSTKA/2015/YNI	25.000.000	100.000	50%	20.3.2015
		600.000		
Yenilikçi İstanbul Mali Destek Programı İSTKA/2015/YNK	20.000.000	200.000	90%	20.3.2015
		1.500.000		

Doğrudan faaliyet desteği: Ajansın, bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılması, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesinde acil tedbirlerin alınması ve kritik öneme sahip araştırma, planlama ve fizibilite çalışmaları gibi bölge için önemli olabilecek stratejik eylemlerin başlatılmasına ve gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak olan faaliyetlere verdiği desteklerdir.

Şekil 2'de 2011-13 yılları arasında İSTKA tarafından verilen destek miktarlarına baktığımızda, yıllık yaklaşık 270 milyon TL civarında bir desteğin sağlandığını görebiliyoruz. 2014'ün ilk 6 ayında ise proje ve faaliyetler kapsamında toplam 37,3 milyon TL destek sağlamıştır (2). Bu desteklerin, sadece İstanbul içerisindeki kurumlara dağıtıldığı ve her yıl giderek arttığı düşünüldüğünde yapacağı inovasyon ve Ar-Ge ile İstanbul'a katkı yapabilecek kurumlar için bunun gayet iyi bir fırsat olduğunu söyleyebiliriz.

İstanbul Bölge Planı

Ar-Ge ve inovasyon konusunda OECD ülkelerini hızla yakalamak için, sadece destek miktarımızı artırmamız şüphesiz yeterli değil. Bu destekleri hangi alanlara yönlendirdiğimiz en az destek miktarı kadar önemlidir. TÜBİTAK'ın stratejik önceliklerini Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu tarafından belirlenir. Sekretaryasını TÜBİTAK'ın yaptığı bu kurul, yılda 2

defa toplanarak yapılan çalışmaları ve geleceğe yönelik planları değerlendirir. Kalkınma ajanslarında ise durum biraz farklıdır. Kalkınma ajansları bir yandan ulusal hedefleri esas alırken; diğer taraftan da yerel öncelikleri dikkate alarak destek çağrılarını açarlar. Bu çerçevede ajansların kendi bölgeleriyle ilgili ciddi bir saha analizi yapmalarına ve bu verileri dikkate alarak stratejik planlarını yapmalarına ihtiyaç duyulmuştur. İSTKA, İstanbul için bu şekilde bir saha çalışması yapmış ve 2014-2013 yılları için bir İstanbul Bölge Planı adı altında son derece başarılı bir plan oluşturmuştur. 383 sayfadan oluşan bu kapsamlı dosyayı incelerken, Türkçe'nin kullanımından, analiz yöntemine kadar; sonuçların değerlendirilmesinden, ölçülebilir hedeflerin koyulmasına kadar hemen her açıdan gayet ustaca hazırlandığı hemen göze çarpmaktadır. Bölge Planında İstanbul'da yapılacak çalışmalar, gelişme eksenleri, öncelikli alanlar, stratejiler ve hedefler şeklinde hiyerarşik bir yapıda ele alınmış ve tüm stratejiler şu üç temel eksen üzerine inşa edilmiştir:

1. Küresel ekonomide söz sahibi, yüksek katma değer üreten, yenilikçi ve yaratıcı ekonomi
2. Adil paylaşan, kapsayıcı ve öğrenen toplum
3. Keyifle yaşanan, özgün kentsel mekânlar ve sürdürülebilir çevre

Her bir eksenin altındaki öncelikli alanlar ise şunlardır:

1. Küresel ekonomide söz sahibi, yüksek katma değer üreten, yenilikçi ve yaratıcı ekonomi

- a) Küresel ekonomide stratejik aktör
- b) Küresel değer zincirinde rekabetçi konum
- c) Sanayide dönüşüm
- d) Artan Ar-Ge ve yenilik
- e) Nitelikli girişimcilik
- f) Dönüşen işgücü, gelişen ve artan istihdam
- g) Kentsel imaj ve etkin tanıtım

2. Adil paylaşan, kapsayıcı ve öğrenen toplum

- a) Her yaş için yüksek standartlarda ve yaratıcı eğitim
- b) Sosyal bütünleşme
- c) Dinamik nüfus
- d) Sağlıklı toplum, kaliteli ve akredite sağlık hizmetleri
- e) Güvenli Kent
- f) Güçlü kurumsal kapasite, iyi yönetim
- g) İstanbul'a aidiyet ve kentlilik bilinci

3. Keyifle yaşanan, özgün kentsel mekânlar ve sürdürülebilir çevre

- a) Sürdürülebilir kentsel gelişme, katılımcı planlama
- b) Mekânsal kalite, özgün tasarım
- c) Bütüncül ve kapsayıcı kentsel dönüşüm
- d) Korunan İstanbul belleği ve kültürel miras
- e) Etkin afet yönetimi
- f) Sürdürülebilir ulaşım ve erişilebilirlik
- g) Sürdürülebilir ve etkin lojistik altyapısı
- h) Kaliteli ve sürdürülebilir çevre
- i) Çevre dostu enerji yönetimi

İstanbul Bölge Planında sağlık

İstanbul Bölge Planında, sağlık ve sağlıkla yakın ilgili alanlara baktığımızda karşımıza sağlık turizminden, dezavantajlı nüfusun yaşam standartlarını artırmaya, nitelikli personel yetiştirmekten sağlığa inovasyon ağları oluşturmaya kadar geniş bir yelpazedeki çalışma alanlarının plan kapsamına alındığı görülmektedir. Tüm stratejileri ve hedeflerini incelediğimizde, sağlıkla doğrudan ya da dolaylı ilişkili olan stratejileri ilişkili oldukları öncelik alanına göre şu şekilde listeleyebiliriz (sıralama, eksen, öncelik alanı, strateji ve hedefler şeklindedir):

Eksen: Küresel ekonomide söz sahibi,

yüksek katma değer üreten, yenilikçi ve yaratıcı ekonomi

Öncelik alanı: Küresel ekonomide stratejik aktör

Strateji 1. İstanbul'un ekonomik anlamda küresel çekim merkezi olması

Hedef 18. İstanbul'da sağlık turizmi, sağlık hizmetleri ve sağlık Ar-Ge'si yatırımlarının artırılması; sağlık sektörünün rekabetçiliğinin artırılarak İstanbul'un bu alanda küresel bir merkez olması

Strateji 2. İstanbul'un dış ticaretinin güçlendirilmesi

Hedef 2. 2023 Türkiye İhracat Stratejisi'nde belirtilen hedefler doğrultusunda İstanbul'un mal ve hizmet ihracatının artırılması

Öncelik alanı: Küresel değer zincirinde rekabetçi konum

Strateji 1. İstanbul'un küresel rekabet gücünü ortaya koyabileceği ve uluslararası değer zincirinde yüksek katma değerli işlevler edineceği sektörlerde uzmanlaşması ve bu sektörlerin geliştirilmesi

Hedef 7. Öncelikli sektörlerde uluslararası standartların (üretim, hizmet, kalite, sağlık standartları vb.) benimsenmesi

Hedef 9. Öncelikli sektörlerin ihtiyaç duyduğu nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve bölgeye çekilmesi

Öncelik alanı: Artan Ar-Ge ve yenilik

Strateji 1. Ar-Ge ve yenilik çalışmalarında paydaşlar arası işbirliği, paylaşım ve koordinasyonu teşvik edecek inisiyatifler, ara yüz mekanizmaları ve işbirliği ağlarının geliştirilmesi

Hedef 2. Üniversitelerdeki bilgi birikiminin ticarileştirilmesini sağlayacak, özel sektör ve üniversiteler arasında teknoloji transferini gerçekleştirecek ara yüz mekanizmalarının geliştirilmesi

Strateji 3. İstanbul'un Ar-Ge ve yenilik alanlarında insan kaynağı kapasitesinin artırılması

Hedef 4. Üniversitelerde özgürlükçü ve yaratıcı ortamın oluşturulması, üniversitelerin daha araştırmacı, yenilikçi ve rekabetçi bir yapıya kavuşturulmalarının sağlanması

Öncelik alanı: Dönüşen işgücü, gelişen ve artan istihdam

Strateji 2. İşgücünün değişen ekonomik yapıya paralel olarak dönüşümünün

sağlanması

Hedef 4. Değişen ekonomik yapıya paralel olarak İstanbul üniversitelerinde ihtisas alanlarının oluşturulması

Eksen: Adil paylaşan, kapsayıcı ve öğrenen toplum

Öncelik alanı: Her yaş için yüksek standartlarda ve yaratıcı eğitim

Strateji 5. Yükseköğretime erişimin ve kalitesinin artırılması ve İstanbul'un öğrenci ve öğretim üyeleri için uluslararası çekim merkezi olması

Hedef 8. Yükseköğretim kurumlarının özel sektör ile işbirliği oluşturarak Ar-Ge ve teknoloji üretimine önem verilmesinin teşvik edilmesi

Hedef 16. İstanbul'un küresel hedefleri doğrultusunda ihtisaslaşmış ve disiplinlerarası eğitim programları ile enstitü ve araştırma merkezlerinin geliştirilmesi

Öncelik alanı: Sosyal bütünleşme

Strateji 2. Engellilerin ekonomik ve sosyal hayatta desteklenerek hayata tam katılımlarının sağlanması

Hedef 8. Engellinin kaliteli bir bakım hizmeti alabilmesi için evde bakım sağlayıcıların (yakınları veya ücretli bakıcı) eğitilmesi ve kurum bakımı için kurumsal kapasitenin artırılmasının sağlanarak bakım ihtiyacının bölge içinde karşılanması

Hedef 9. Engelli bireylerin ihtiyaç duydukları eğitim, sağlık, sosyal yardım hizmetlerinin kendilerinin müracaatı beklenmeksizin ilgili kamu kurumları tarafından takip sistemi kurularak yararlandırılmasının sağlanması

Strateji 4. Yaşlıların ihtiyaç duyduğu hizmetlerin (sağlık, sosyal hizmet, rekreasyon, bakım vb.) onları toplumun dışına itmeyecek ve onların bilgi ve tecrübelerinden faydalanılmasını sağlayacak ve yaşam kalitelerini koruyacak bir yaklaşımla sunulması

Hedef 1. Kurumsal bakımla ilgili altyapı ve personel kapasitesinin artırılması, yaşlılara yönelik hizmetlerin aileleri yanında desteklenmesi vb. hizmet modellerinin geliştirilmesi

Öncelik alanı: Sağlıklı toplum, kaliteli ve akredite sağlık hizmetleri

Strateji 1. Erişilebilir, etkili ve etkin sağlık hizmetleri sunulması, bu hizmetlerin İstanbul'un küresel hedeflerini destekleyici şekilde geliştirilmesi ve sağlığa

yönelik risklerden birey ve toplumun korunması

Hedef 3. İnsan kaynağı yetkinliği ve motivasyonunun iyileştirilmesi ve sağlık personeli sayısının artırılması

Hedef 5. Hizmet kalitesi iyileştirilerek uluslararası standartlara ulaşılması amacıyla akredite sağlık kurumu sayısının artırılması

Öncelik alanı: Güçlü kurumsal kapasite, iyi yönetim

Strateji 1. Üniversiteler, yerel yönetim, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi

Hedef 12. Kamu hizmetlerinin sunulmasında kalitenin artırılması, uluslararası akreditasyon standartlarının benimsenmesi

Sağlıkla ilgili açık çağrılar

Derginin basıldığı ay itibarıyla son başvuru tarihi geçecek olsa da, İSTKA'nın hali hazırda açık olan Mali Destek Çağruları Tablo 1'de gösterilmektedir. Görüleceği üzere bunların da önemli bir kısmı sağlıkla ilgilidir.

Değerlendirme

İSTKA, 2014-2023 Bölge Planı kapsamında oldukça profesyonel bir çalışma ortaya koymuştur. Sağlık alanında çalışma yapmak isteyenler, bu çağrılarını takip ederek başvuru yapabilecekleri gibi kendi fikirlerinin/projelerinin İstanbul Bölge Planı ile örtüştüğünü değerlendiriyorlarsa üst limiti 10 Milyon TL'ye kadar olan güdümlü destek projeleri kapsamında da destek başvurusu yapabilirler. Başvuru yapmak isteyenlerin dikkat etmesinde fayda olan bir diğer husus da, tüm desteklerdeki anahtar kelimenin insan odaklı olmak ve işbirliği ağlarını merkeze almak olduğudur. Kurumların tek başlarına başlayıp bitirecekleri çalışmaların kabule uygun olmadığını, üniversite, sanayi ve STK'ları bir araya getiren ve sürdürülebilir bir iş modeline sahip ara yüzlerin kurulmasının öncelendiğini hatırlatmak isterim. Mali çağrılar ve güdümlü projeler için detaylı bilgileri İSTKA'nın sitesinden edinmeniz mümkündür.

Kaynaklar

1) <http://www.istka.org.tr> (Erişim Tarihi: 01.02.2015)

2) İSTKA 2014 Ara Faaliyet Raporu